

Kuopion Tilakeskus
Rakennushistoriaselvitys

Sivu 1 (15)
Anu Taskinen
suunnittelija
rakennustutkimus ja kulttuuriympäristöt

VUORIKATU 27

Koulutuspalvelukeskus ja Kuvakukko

**eli entinen Kuopion maalaiskunnan liike- ja
asuintalo**

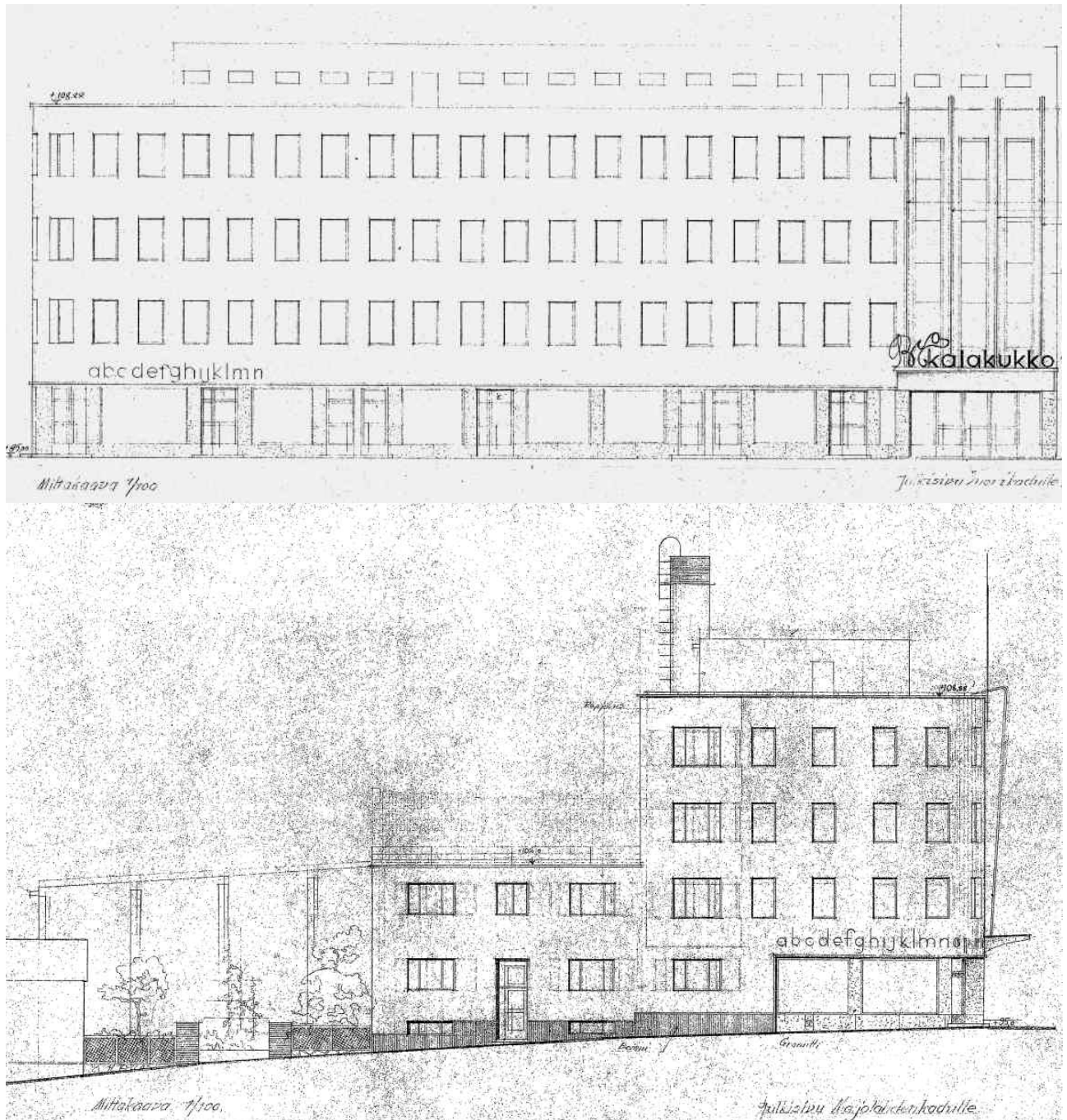
SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	3
2	VUORIKATU 27:N SUUNNITTELIJA.....	3
3	VUORIKATU 27:N VAIHEET	4
4	VUORIKATU 27:N ALKUPERÄISYYS.....	7
5	RAKENNUKSEN ARVOT JA NIIDEN SÄILYTTÄMINEN	8
6	LIITTEET: ALKUPERÄISET POHJAPIIRROKSET.....	11
7	LÄHTEET.....	15

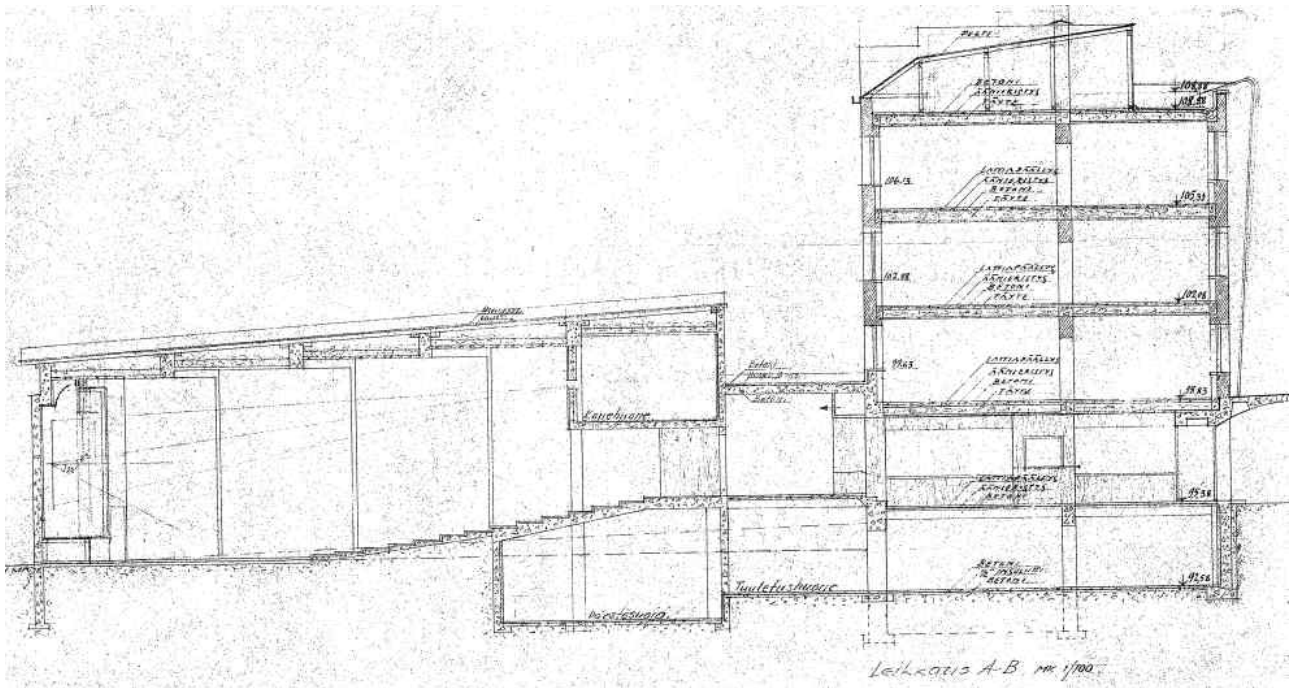
1 JOHDANTO

Kuopion kaupungin Tilakeskus teetti rakennushistoriaselvityksen kohteista Maljalahdenkatu 18, Vuorikatu 27 ja Asemakoulu eli Steinerkoulu, maaliskuussa 2010. Selvityksen laati rakennustutkija, FM Anu Taskinen Pöyry Finland Oy:stä. Vuorikatu 27:n osalta keskeistä oli selvittää rakennuksen käyttöhistoriaa, tehtyjä muutoksia tiloissa sekä rakennuksen alkuperäisyyssastetta julkisivujen ja sisätilojen osalta.

2 VUORIKATU 27:N SUUNNITTELIJA

Yllä Kuvakukon talon Vuorikadun julkisivu. Alla Maljalahdenkadun julkisivu. Eino Pitkänen 1938.

Leikkaus Maljalahdenkadun suunnasta osoittaa elokuvateatterin paikan ja koon varsinaisen toimisto-asuintalorakennuksen takana.

Kuopion maalaiskunnan liike- ja asuintalon suunnitteli kuopiolaislähtöinen arvostettu arkkitehti Eino Pitkänen (1904 – 1955). Eino Pitkäsen isä Antti Pitkänen toimi Kuopiossa rakennusmestarina, hänen suunnittelemaansa rakennuksia on säilynyt Kuopiossa ja ympäröivällä maaseudulla. Eino Pitkänen suunnitteli funktionalistisvaikutteisia rakennuksia Kajaaniin, Iisalmeen, Ouluun ja Kuopioon, ja osa hänen töistään kuuluu valtakunnallisesti arvokkaiden kulttuuriympäristöjen luetteloon.¹ Kuvakukon talona nykyään tunnetun, entisen mlk:n asuin- ja liiketalon lisäksi Pitkäsen rakennuksia Kuopiossa ovat rautakauppa Carlson/hotelli Atlas, Itkonniemen vaneritehtaan rakennukset sekä useat asuintalot mm. Päivärinteellä, keskustassa ja Pappilanmäellä. Kuvakukon piirustukset on laadittu v. 1938 ja rakennus valmistui 1941.

Kuvakukon talo on edustava esimerkki Pitkäsen tyylistä, jonka tunnusmerkkejä ovat erityisesti sileä rappauspinta, vaalea väritys, pyöristetty etukulma, suorakaiteen muotoisten ikkunoiden tiiviit tasaiset rivit ja pinnan jako kolmeen tasoon. Funkkisvaikutteisia rakennuk-

sia on Kuopiossa säilynyt vain muutamia, ja suurin osa niistä on Pitkäsen suunnittelema.

Rakennus on perustettu säästöbetonianturoille ja runko on tiilimuurattu. Myös väliseinät on muurattu, kantavat seinät ”vahvoiksi polteutuista tiilistä” ja kevyet väliseinät sahajauhoitiilistä. Julkisivut on kauttaaltaan kalkkirapattu, paitsi ullakkokerroksen kadunpuoleiset julkisivut on päällystetty asbestilevytyksellä kerroksen uusimis- ja korotusvuonna 1960.

3 VUORIKATU 27:N VAIHEET

Kuopion maalaiskunta osti Vuorikadun varren tontin tuomari Andersinilta v. 1906, ja Kuvakukon talon paikalla sijainneesta hirsisestä kookkaasta asuinrakennuksesta tehtiin maalaiskunnan kunnantalo. Rakennus tuhoutui tulipalossa 1912, jonka jälkeen kuntakokous harkitsi tyhjälle paikalle uudisrakennusta. Hanke ei kalleutensa vuoksi toteutunut ja maalaiskunnantalokäyttöön otettiin saman tontin pienempi asuintalo Maljalahdenkadun ja Puusepänkadun kulmasta. Kulmatalo on edelleen olemassa ja parhaillaan korjaustöiden alla. 1930-luvun puoliväliin tultaessa ajatus mlk:n omasta ”ajankukaisesta kivitalosta” oli kypsytynyt, ja maalaiskunta päätti rakentaa sellaisen tyhjäksi jääneelle tontinosalle.

¹ Kajaanin taidemuseo, www.kajaani.fi/taidemuseo; Museovirasto, valtakunnallisesti merkittävien kulttuuriympäristöjen luettelo RKY2009, www.rky.fi.

Pitkäsen suunnittelemaan funkisrakennukseen sijoittui elokuvateatteri Kuvakukko, katu-tasoon myymälä- ja toimistotilaa sekä pankkikonttori, toiseen kerrokseen molempien kunnanlääkärien virka-asunnot ja vastaanotto-tila, sekä toiseen, kolmanteen ja neljänteen kerrokseen asuntoja ensisijaisesti maalaiskunnan virkailijoille. Rakennuksen koillispuolelle tuli matalampi, II-kerroksinen siipirakennus, jonka katutasossa toimi maalaiskunnan rakennustoimisto ja kakkoskerroksessa oli virka-asuntoja. Sisäänvedetty viides kerros oli kuivausullakkona ja häkkivarastoina.

1930 – 40 – I: Rakennuksen piti valmistua syksyyn 1939 mennessä, mutta urakoitsija Kokkosen jouduttua konkurssiin rakennustyöt seisahtuivat loppumetreillä. Työt saatiin uudelleen käyntiin viiveellä, ja käyttöönotto tarkastus pidettiin 1941. On arkistotietojen perusteella epäselvää, noudatettiinko rakentamisessa tarkalleen arkkitehdin ohjeita, mm. elokuvateatterin korkkiseinälevyt piti kiinnittää koristeellisin koivumessinkitapein - välikatselmuksen raportin mukaan näin ei ollut tehty. Samaten elokuvateatterin seinäpaneloinneissa oli käytetty huonolaatuisempaa puuta kuin suunnitelmiin oli merkitty, ja muuallakin interiööreissä oli lieviä puutteita. Interiöörien alkuperäisilme on kuitenkin vuosikymmenten mittaan kadonnut, kun rakennukseen on tehty kymmeniä tilamuutoksia ja sisätilaremontteja.

1950 – 60 – I: Elokuvateatterin väestösuojatilaan rakennettiin sauna 1956. Suunnitelmat ullakkokerroksen korottamisesta ja häkkivarastotilojen muuttamisesta neljäksi pieneksi asunnoksi aloitettiin 1958 ja toteutettiin 1960.

Vasemmalla rakennus ennen vuotta 1960 (Tuttu Jänis), yllä Vuorikadulta 1976 (Sakari Martikainen). Kuvat Kuopion kulttuurihistoriallisen museon kuva-arkisto.

Samalla korotettiin siipirakennusta vesikatto-ajan alle piilotetulla ullakkovarastotilalla. Joitain II-kerroksen asuntoja remontoitiin toimistotiloiksi 1964, jolloin myös kunnanlääkärille tehtiin uusi virka-asunto III-kerroksen kulmahuoneistoon. Lisäksi lääkärin vastaanottotilat uudistettiin II-kerroksessa. Kuopion maalaiskunta liittyi Kuopion kaupunkiin 1968 ja mlk:n asuin- ja liiketalo siirtyi kaupungin omistukseen. Rakennustoimistoa laajennettiin 1969 kattamaan koko III-kerros, kun asunnoista remontoitiin tilat kaupungin insinööriosastolle. Samalla siiven toimistotiloissa uusittiin tilajakoja.

Rakennuksen julkisivut ovat välillä olleet huonossa kunnossa. Yllä sisäpiha ja elokuvateatteriosa v. 1970. Rakennuksen julkisivut maalattiin vuosina 1970 ja 1980, vuoden 1970 maalauksessa tehtiin kuvien perusteella huono maalivalinta.²

1970-l: Koko rakennus elokuvateatteria lukuun ottamatta muutettiin kaupungin teknisen viraston toimistoiksi 1970-luvun kuluessa. Julkisivut maalattiin 1970ⁱ. Pohjakerroksen myymälä remontoitiin isännöintitoimistoksi 1975 ja II-kerroksessa kunnanlääkärin vastaanotosta tehtiin rakennusosaston toimistoja 1976, jolloin myös kaikki siipirakennuksen tilat uusittiin arkkitehtiosaston käyttöön. Toisen kerroksen rakennusosaston kokoustilat sekä pohjakerroksen Metsätoimiston ja Vesilaitoksen toimistotilat remontoitiin 1977, uusia väliseinäjärjestelyjä kerroksissa tehtiin taas 1978. Kolmos- ja neloskerroksissa oli kaavoitusosaston, mittausosaston ja Vesilaitoksen toimistoja, joita remontoitiin 1978 - 81.

1980-l: Julkisivut maalattiin jälleen 1980ⁱⁱ. Kattohuoneistokerroksesta tehtiin teknisen viraston henkilökunnan ruokailu- ja kokoustilat 1981. Muutoksia suunniteltiin jo 1976, mutta rakennuslupa haettiin 1981. Kaikissa kerroksissa tehtiin tilajärjestelymuutoksia 1983 - 84, mm. kellarin, I- ja II-kerrosten väliseiniä siirtoja, käyttötarkoituksen muutoksia sosiaali-, varasto- ja kokoustiloista toimistoiksi ja toisin päin, sekä I-kerroksen wc - remontti. Teknisen viraston talonmiehen asunto siipirakennuksessa remontoitiin toimistokäyttöön 1986, samana vuonna rakennuksen tontti aidiittiin. Tekninen virasto muutti rakennuksesta

1989, kun kaupungin uusi valtuustovirastotalo valmistui Suokadulle. Elokuvateatterin aulan keskellä sijainnut alkuperäinen U:n muotoinen tammipuinen lipputiski on hävinnyt, uusi myyntitiski on korkea kiinteä pöytä teatterisalin oven vieressä. Elokuvateatterin aulaa remontoitiin 1991.

1990 -2000-l: Rakennus peruskorjattiin 1988 - 90 kouluviraston, nyk. kaupungin koulutuspalvelukeskuksen käyttöön. Tuolloin mm. viidennestä eli ruokala- ja kokouskerroksesta tuli tilat puhelinvaihteelle. Kellarista tehtiin varasto. Kaikki sisäpinnat maalattiin tai pinnoitettiin uusiksi, vaihdettiin väliovet ja ikkunat, ja hissit uusittiin. Kuvakukon aulan ikkunoita vaihdettiin ja teatteriosan vesikatto uusittiin 2001. Koulutuspalvelukeskuksen ikkunat katusosassa uusittiin 2007.

Kuvakukko on Kuopion vanhin edelleen toiminnassa oleva – ja yhtäjaksoisesti toiminut - elokuvateatteri. Elokuvateatterin aulassa on tehty vuosikymmenten mittaan pintaremonttia ja pieniä muutoksia, mutta tilajaot ja teatterisali ovat osin entisellään. Kuvakukon historiaa, säilyneisyyttä ja restaurointimahdollisuuksia on tutkittu kattavasti v. 2009 Oulun yliopiston arkkitehtiopiskelijoiden toimesta.

Kuvakukon elokuvateatterisali 2010.

² Kuva Hannu Puurunen 1970, Kuopion kulttuurihistoriallisen museon kuva-arkisto.

4 VUORIKATU 27:N ALKUPERÄISYYS

Vuorikatu 27 on julkisivuiltaan säilyttänyt hyvin alkuperäisen ilmeensä, mutta sisätilamuutoksia on tehty yhteensä kymmeniä. Sisätiloissa alkuperäistä on jäljellä vain rippeinä: muutamia jalkalistoja ja ovenkarmeja, yksittäisiä satunnaisia wc:n ovia, lämmityspattereita ja ikkunalautoja, sekä porrashuoneen kaitteet. Betoniportaat ovat alkuperäiset, samoin hissikuilu. Hissit, kaikki rakennuksen ikkunat ja väliovet on uusittu 2000-luvulla.

Betoniportaat, porraskaiteet ja hissikuilu ovat alkuperäisiä, tosin maalattuja ja kunnostettuja. Hissit on uusittu 2000-luvulla.

Väliovet ja ikkunat on uusittu. Ulko-ovista ei voi varmuudella sanoa, ovatko ne alkuperäisiä, mutta alkuperäinen tyyli on säilytetty.

Kellaritilat ovat rakennuksen alkuperäisintä interiööriä. Kellari on varastokäytössä.

Interiöörin nykyasu on vaalea ja 1990-lukuinen. Seinissä on lasikuitutapetit tai maalipinta, lattiat ovat muovimattoa. Väliovet on yksittäisiä wc- ja komero-ovia lukuun ottamatta uusittu, mutta suuri osa lattialistoista ja ovenkarmeista on alkuperäisiä profiililistoja. Alkuperäisyyttä on sisätiloissa jäljellä vain fragmentaarisisina yksityiskohtina, kuten syvät ikkunapenkit ja niiden alla olevat patterit.

II-kerroksiseen koillissiipeen tehtiin korotetun vesikaton alle kätetty varastoullakko v. 1960. Tila on nykyään tyhjillään. Päärungon ullakkokerroksella, nykyisellä puhelinvaihteen kerroksella on kattoterassi. Ullakkokerroksen julkisivut on Vuorikadun suunnassa pinnoitettu asbestilevyillä ja sisäpihan puolelta rapattu kalkkirappauksella. Kuvat alla.

5 RAKENNUKSEN ARVOT JA NIIDEN SÄILYTTÄMINEN

Vuorikatu 27 ja Maljalahdenkatu 18 sisältyvät Kuopion kaupungin kulttuuriympäristöjen hoito-ohjelman (2007) kohdeluetteluun kulttuuri- ja rakennushistoriallisina kohteina. Molemmat rakennukset on osoitettu Kuopion seudun maakuntakaavassa (2008) *maakunnallisesti tärkeäksi alueeksi* (ma 11.1310).

Vuorikatu 27 on julkisivuiltaan lähes alkuperäisellään. Keskeiset arkkitehtoniset piirteet, eli julkisivupinnan jako kolmeen kerrokseen, kapeiden suorakaideikkunoiden tasaiset rivit, sileä vaaleankeltainen rappaus, pyöristetty etukulma, katutason liiketilojen isot ikkunat sekä elokuvateatterin sisäänkäynnin yllä oleva vertikaalialie ovat säilyneet hyvin, vaikka alkuperäiset elokuvateatterin mainosneonputket ovatkin seinäpinnasta kadonneet. Rakennuksen ullakkokerroksen ja siiven maltilliset korotukset, sekä siiven pääsisäänkäynnin tukkiminen eivät ole vaikuttaneet muotokieleen häiritsevästi. Sokkelipinnoite on sisäpihan puolella uurrettua betonia ja katujen puolella rouhittua graniittilevyä. Kaikki ulkokaiteet ovat metalliputkea.³

Rakennuksen sisätiloissa on tehty kymmeniä muutoksia vuosikymmenten mittaan. Tiloja on jaettu uusiksi, käyttötarkoituksia on muutettu asunnoista toimistoiksi, neuvottelu- ja ruokailutiloiksi, varastoiksi ja jälleen takaisin toimistoiksi. Pintaremontteja sisätiloissa on tehty jokaisella vuosikymmenellä ja ulkomaalauksia on tehty varmuudella vuosina 1970 ja 1980, lisäksi oletettavasti ennen vuotta 1970 sekä vuosien 1989 -90 sisäremontin yhteydessä, vaikka näistä ei ole dokumentteja.

³ Alkuperäisessä työselostuksessa ohjeistetaan tekemään ”betoniin pystyuria rautakangella ja hakkaamaan graniittilaattoja pienellä piikillä”.

Eino Pitkäsen rakennuksia kuuluu valtakunnallisesti merkittäviin kulttuuriympäristöihin mm. Kajaanissa. Pitkään Suomen pohjoisinta arkkitehtitoimistoa johtaneen suunnittelijan työt edustavat klassismin ja funktionalismin siirtymäkautta ja myöhemmin niukkaeleistä funktionalismia. Kuopion kaupunkikuvassa on vähän tämän tyyliuunnan rakennuksia ja enimmäkseen ne ovat juuri Pitkäsen töitä. Vuorikatu 27:llä on arkkitehtonisen arvon lisäksi maisemallista arvoa Kuopiossa harvi-

naisena funkisrakennuksena, ja kulttuurihistoriallista arvoa maalaiskunnan, sittemmin kaupungin pitkäaikaisena viristorakennuksena, ja Kuopion vanhimpana edelleen toimivana elokuvateatterina.

Kuvakukon talon suojelua tulisi maakunta-kaavan merkinnän ja arvojen perusteella harvita asemakaavassa esimerkiksi määräyksellä sr: suojeltava rakennus. *Rakennushistoriallisesti, historiallisesti tai maisemakuvallisesti arvokas rakennus. Korjaus- ja muutostöiden yhteydessä on säilytettävä rakennuksen ominaispiirteet.*

Vasemmalla sisäpihaa 2010. Oikealla uurrettua betonisokkelipintaa. Alla Kuopion kulttuuriympäristöstrategian (2007) kuvaus Vuorikatu 27:stä

a

Kuvaus:

Maailmalla yleistyi 1920-luvulla moderni kansainvälinen tyyliuunta, joka etenkin Pohjoismaissa vakiintui myöhemmin (1930- ja 1940-luvuilla) funktionalismina. Tyyliuuntauksessa rakennukset haluttiin pelkistää geometrisiin ihannemuotoihin. Rakennukset saivat tasakatot, valkoiseksi kalkitut sileät seinäpinnat ja uudentyyppisten kantavien betonipilareiden mahdollistamat nauhaikkunat. Asuinrakennuksiin haluttiin valoa ja ilmastuutta. Tähän kokonaisuuteen sisältyy keskeisiä funkisrakennuksia.

Entinen Kuopion maalaiskunnantalo, nykyinen kouluviraston ja elokuvateatteri **Kuvakukon talo** (a) osoitteessa Vuorikatu 27, on arkkitehti Eino Pitkäsen suunnittelema rakennus 1930-luvun lopulta. Kunnantaloksi valmistunut nelikerroksinen talo sisälsi kunnallistilojen lisäksi liike- ja asuinhuoneistoja sekä 413 hengen elokuvateatterin. Ulkonäöltään kohde edustaa hillittyä virastoarkkitehtuuria.

Eino Pitkäsén kohteet Kuopiossa:

- 1 Rautakauppa Oy Carlson
- 2 Adolffiina Salon asuin- ja liiketalo
- 3 Kino Kuvakukko
- 4 Kansalliskauppa Oy:n Ravintolatalo

5 Rahtolan talo

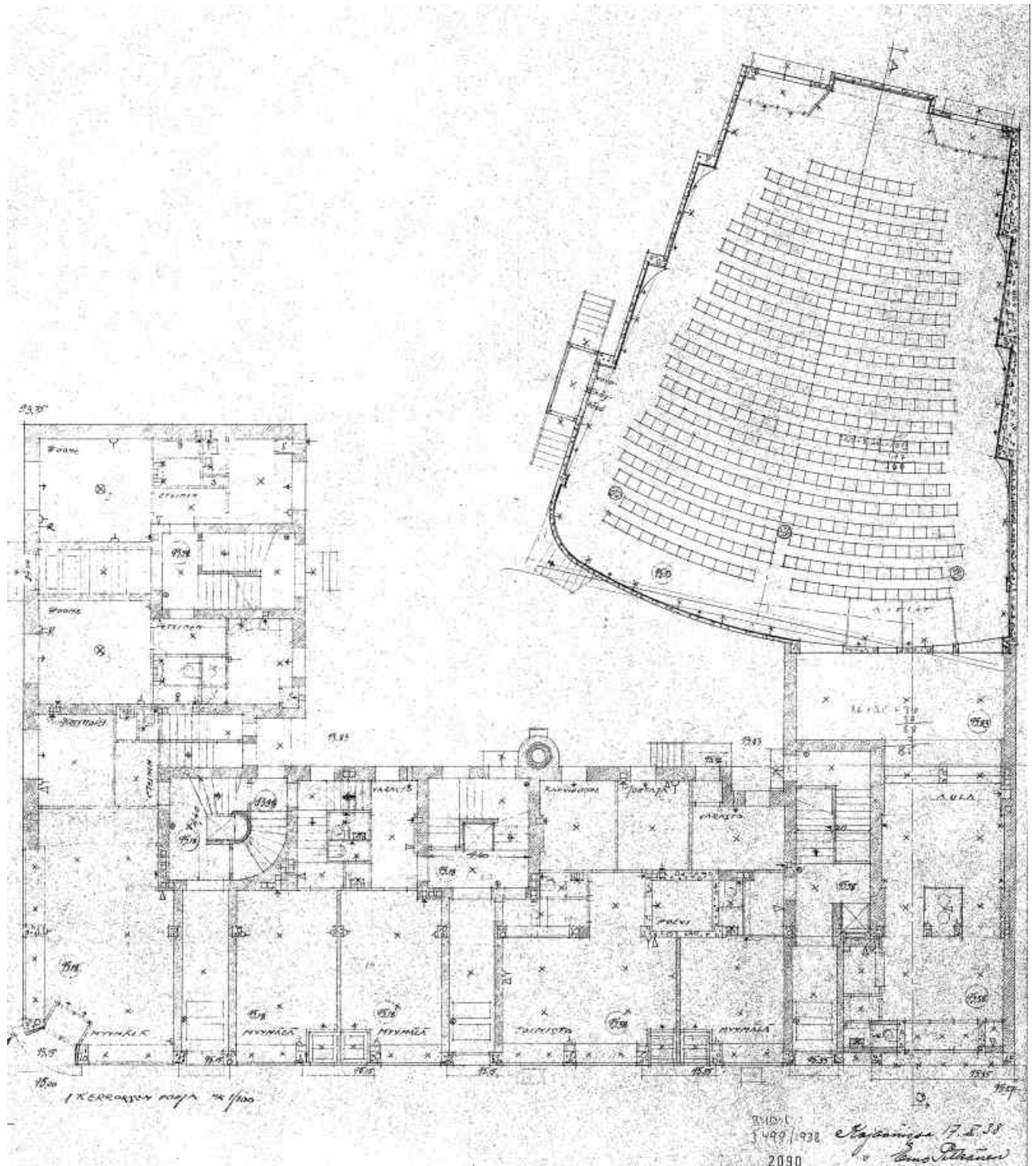
- 6 Itkonien teollisuusrakennukset ja tehtaanjohtajan asuinrakennus
- 7 Pappilanmäen asuinrakennukset

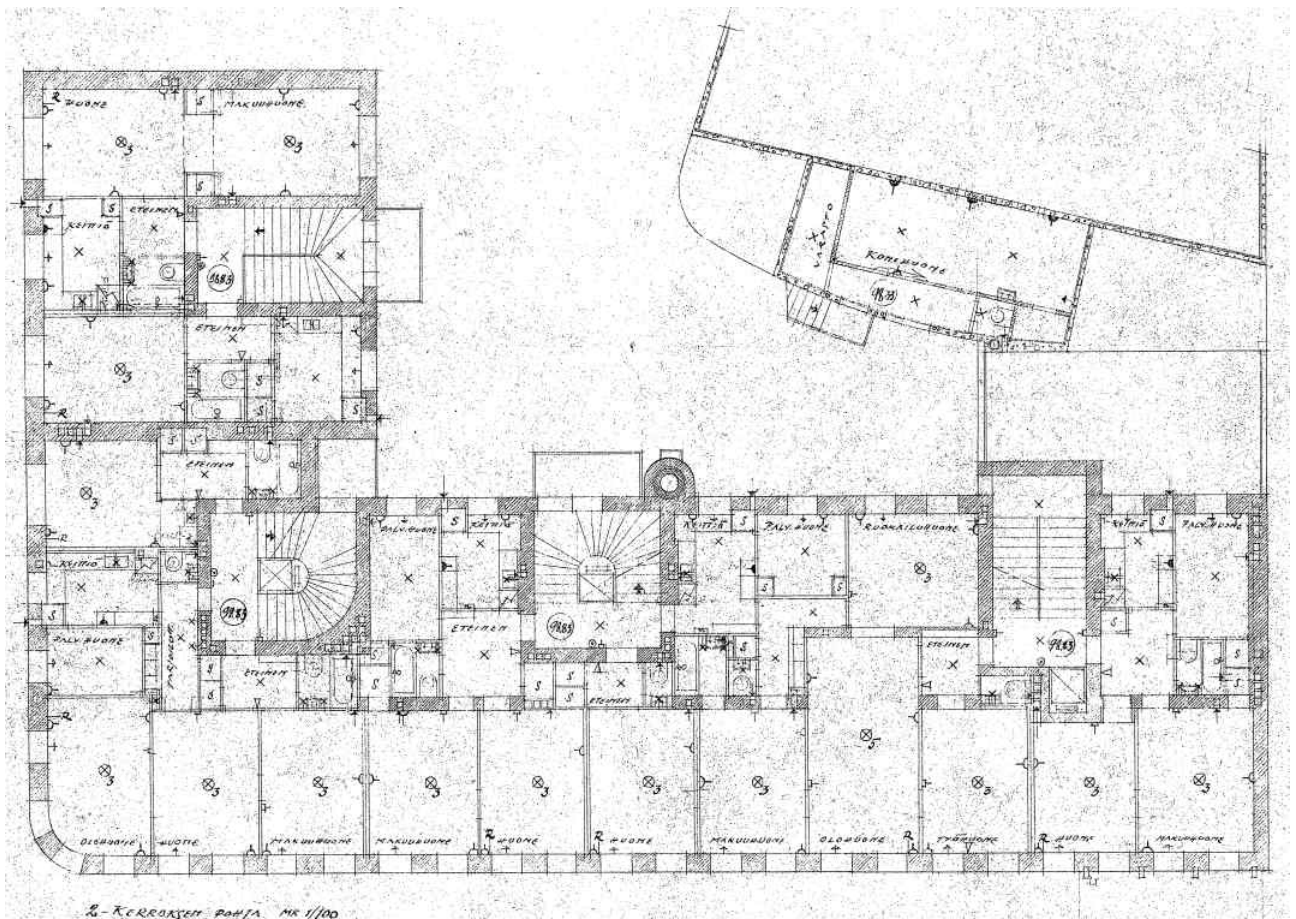
Yllä Eino Pitkäsén Kuopioon suunnittelemat rakennukset, kartta: Keränen, Mäkinen ja Parkkali 2009. Alla Vuorikadun ikkunarivi.

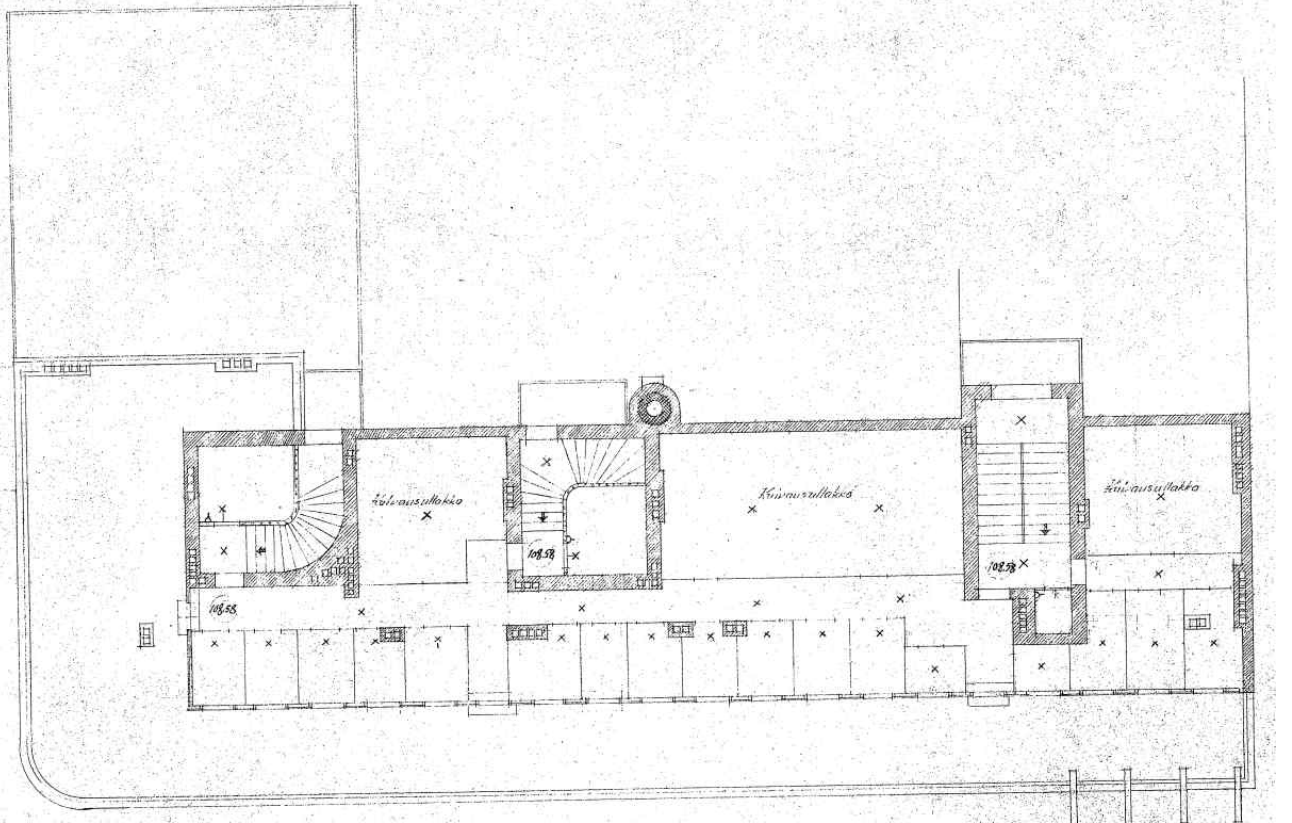

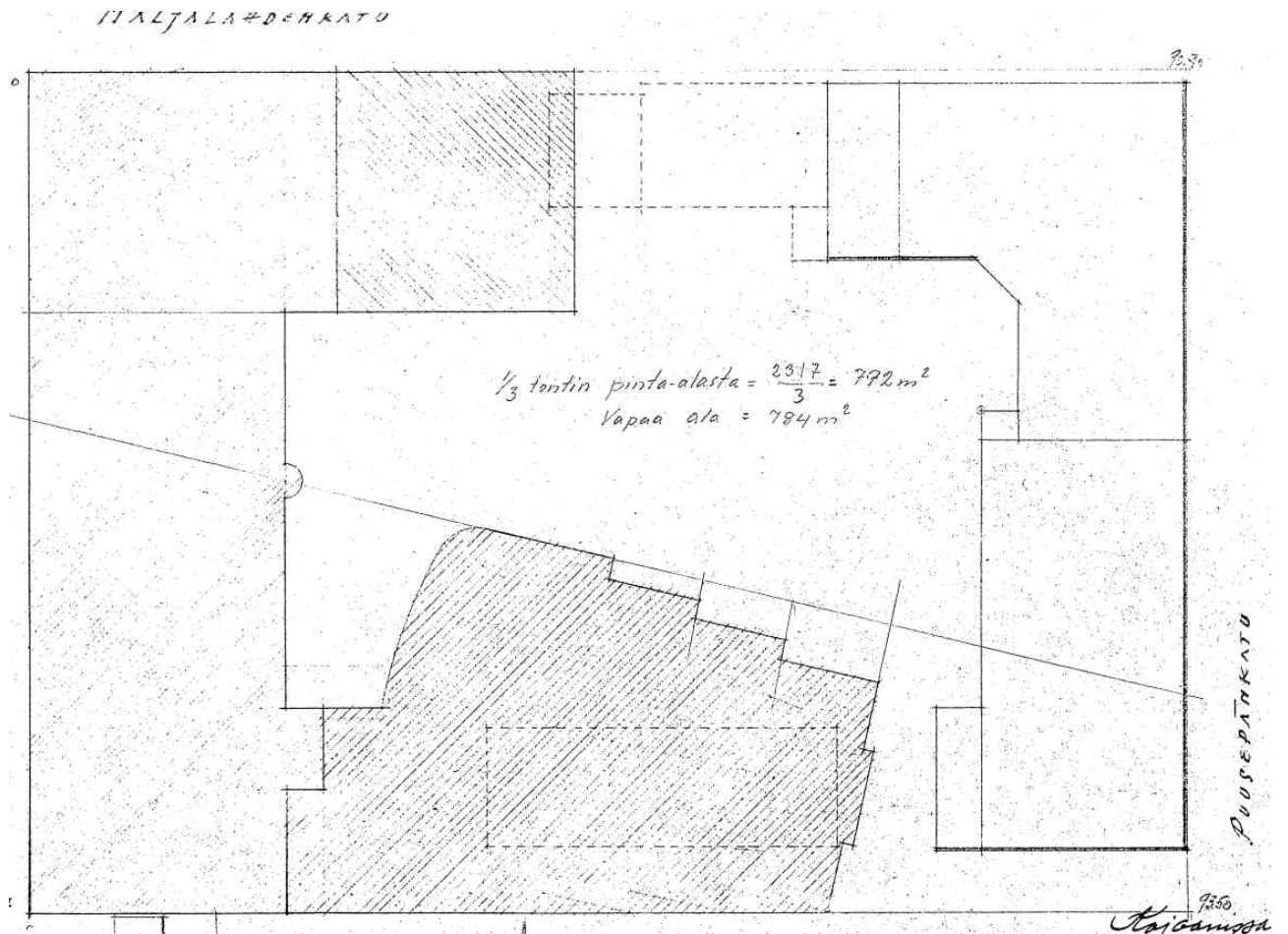
Rakennuksen katutasokerroksen pohja. Siivessä (kuvan vasen ylänurkka) toimi mlk:n rakennusosaston toimisto ja päädyssä oli talonmiehen asunto. Muut tilat olivat liike- ja toimistotiloina sekä pankkikonttorina. Pankissa oli muurattu pankkiholvi. Elokuvateatterin aula on kuvan oikea alanurkka ja teatterisali oikealla ylhäällä.

Rakennuksen II-kerroksen pohja. III-, ja IV-kerros olivat alkujaan pohjaratkaisultaan lähes II-kerrosta vastaavat. II-kerros poikkeaa ylemmistä kerroksista siinä, että kulmahuoneistoon tehtiin kunnanlääkärin vastaanottotilat. Kolmannen ja neljännen kerroksen alkuperäisiä huoneistoja olivat yksi 1 h + wc ilman keittotiloja, yksi 1 h + k + wc kylpyammeella, yksi 2 h + k + wc kylpyammeella, 3 kpl 3 h + k + wc kylpyammeella sekä yksi 5 h + k + wc. Kolmioissa ja viiden huoneen asunnossa yksi (keittiönvierus)huone oli tarkoitettu palvelijalle.

Yllä ullakkokerros alkuperäissuunnitelmien mukaan: hääkivarastot ja kuivausullakot. Ullakkokerros muutettiin neljäksi pieneksi asunnoksi 1960, toimisto- ja kokoustiloiksi 1981, ja puhelinkeskuksen tiloiksi 1990. Alla asemapiirros 1938.

7 LÄHTEET

Painetut lähteet

Riecki, Helena 2005: Kuopion kaupungin rakennushistoria. Kaupungin rakentamisvaiheita vuodesta 1875. Kuopion historia VI.

Rytkönen, Antti (toim.) 1975: Kuopion pitäjän kirja.

Painamattomat lähteet

Kajaanin taidemuseo, www.kajaani.fi/taidemuseo

Keränen, Jaana, Mäkinen, Miia & Parkkali, Milla 2009: Elokuvateatteri Kuvakukko, Vuorikatu 27, Kuopio. Säilyneisyys selvitys, arkkitehtipöytäkirjojen harjoitustyö.

Kuopion kaupunginarkisto: Vuorikatu 27:ää koskevat piirustukset ja asiakirjat.

Kuopion kulttuurihistoriallisen museon valokuvaarkisto: tonttia II-10-1 koskevat valokuvat ja asiakirjojen mikrofilmit.

Kuopion maalaiskunnan arkisto, kuntakokouksen pöytäkirjat v. 1906 – 1939. Arkiston säilytyspaikka Kuopion kaupunginarkisto.

Kuopion Tilakeskus: Vuorikatu 27:ää koskevat piirustukset ja asiakirjat.

Museovirasto, Rakennettu kulttuuriympäristö – listaus RKY2009, www.rky.fi

---

ⁱ 1970 käytetyt julkisivumaalit rakennuspiirustusten ja työselostusten mukaan:

Rappauspinnat Cementone Buff
Betoniräystäät Winter 8220
Peltipinnat kuten räystäät ja ikkuna- ja ovipellit Winter Kimmo
Puuovet ja puiset ovi- ja ikkunapuitteet Herdin 83

ⁱⁱ 1980 käytetyt julkisivumaalit rakennuspiirustusten ja työselostusten mukaan:

Rappauspinnat Kenitex 601
Listat Kenitex 1923
Puuovet ja puiset ovi- ja ikkunapuitteet Teho 2386
Peltipinnat Kirjo 241